Een exoot, het lieveheersbeestje *Harmonia axyridis*, als prooi van Spreeuwen (*Sturnus vulgaris*)

Ate C.J Dijkstra

Het fenomeen is vaak een paar keer per jaar te zien: Kokmeeuwen en Spreeuwen die hoog in de lucht op insecten jagen. Ik mompel dan vliegende mieren maar vergeet vaak te noteren om wat voor prooien het echt gaat.

Op 23 oktober 2017 was ik, met mijn twee kleinzonen, in de Onnerpolder met op Zeearendjacht. Het was zonnig en vrijwel windstil weer. Er vloog geen Zeearend maar we zagen wel drie Buizerds, een Torenvalk en een jonge Bruine Kiekendief. De topattractie was een Slechtvalk die gedurende een zeer lange tijd op paaltje bleef zitten. Op een gegeven moment begaven zich steeds meer Spreeuwen in de lucht. Duidelijk was dat vliegende insecten hun prooi vormden. Ik was nieuwsgierig naar de insecten die ze uit de lucht plukten. Het bleek te gaan om het Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje (*Harmonia axyridis*).

Het Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje is inheems in China en Japan. Als biologische bestrijding van bladluizen is hij in 1916 al ingevoerd in Californië. In 1964 is hij, ter bestrijding van citrusbladluis, geïntroduceerd in het westelijk deel van de Oekraïne en vervolgens in Georgië, Frankrijk, Portugal, Italië en Griekenland. In Noordwest-Europa is hij rond 1990 voor het eerst ingezet ter voorkoming van bladluisplagen in kassen en sedert 1996 ook in buitenteelten zoals sla (Cuppen *et al.* 2004). In 2001 zijn in Gent de eerste ontsnapte exemplaren waargenomen. De verspreiding ging snel. In 2002 zijn de eerste exemplaren in Nederland gezien. In 2004 bereikte de soort al de lijn Leiden-Utrecht-Arnhem. Daarna zijn ook de overige delen van Nederland gekoloniseerd en heeft hij inmiddels ook de Waddeneilanden bereikt (www.waarneming.nl).

Het Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje komt in verschillende kleurvarianten voor. Vandaar zijn naam. Ook het aantal stippen kan sterk variëren. In Nederland komen vooral de kleurvarianten “succinea” een rood oranje lieveheersbeestje met 0-11 zwarte stippen, “spectabilis” een zwarte variant met 4 oranje stippen en de variant “conspicua” die eveneens zwart is maar slechts twee oranje stippen heeft, voor. Uit een steekproef (n=80) bleek dat het in de Onnerpolder voornamelijk om de kleurvariant “succinea” ging. Ongeveer 5% bleek de variant “spectabilis” te zijn. De variant “conspicua” heb ik niet aangetroffen. In Assen zag ik, een aantal dagen eerder, ook de variant “axyridis”. Deze is zwart en heeft elf oranje stippen.

Geïntroduceerd als bladluisbestrijder blijkt het Veelkleurig Aziatisch lieveheerbeestje ook een duistere kant te hebben. Hij voedt zich niet alleen met bladluizen

maar eet ook larven van kevers, rupsen en vlindereitjes. Ook staan onze inheemse lieveheersbeestjes op zijn menu. In de herfst, als er steeds minder bladluizen zijn, schakelt hij over op zacht fruit.
Het Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje kan verder drager van parasitaire schimmels zijn. Voor die schimmels is hij zelf immuun maar onze inheemse soorten zijn dat niet. In het najaar, vooral in oktober, gaat het Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje massaal op de vleugels op zoek naar plekken om te overwinteren. Opvallend is dat ze vaak landen op zon beschenen oppervlakken waarbij ze een voorkeur hebben voor lichtgekleurde hoge gebouwen in het buitengebied. Ook landen ze vaak op lichtgekleurde stammen van bomen zoals van de berk (*Betula* spec). In de wijk Peelo in Assen zag ik veel exemplaren neerstrijken op de lichte stammen van de witte abeel (*Populus alba*). Dit gedrag lijkt vreemd. In zijn oorsprongsgebied overwintert hij echter niet in huizen of gebouwen maar hoog, in rotsspleten en grotten, in het kalkgebergte. Het Veelkleurig Aziatisch lieveheersbeestje overwintert in groepen.
In de Onnerpolder zag ik in mijn gezichtsveld maximaal 33 Spreeuwen gelijktijdig op Veelkleurige Aziatische lieveheersbeestjes jagen. In de verte zaten echter een paar honderd spreeuwen in de bomen. Ik neem aan dat die zich ook onledig hielden met de predatie van lieveheersbeestjes. Gezien de massale aanwezigheid van de kevers zal hun vangactiviteiten weinig invloed hebben gehad op de aantallen. Zelf was ik verbaasd over de massale aanwezigheid van dit lieveheersbeestje in een toch open gebied. Wel rijst bij mij de vraag wat de invloed van deze exoot is op onze inheemse insectenfauna. Lieveheersbeestjes zijn licht giftig en veel vogelsoorten schijnen ze daarom niet te eten. De spreeuw behoort niet tot die mijders.

Summary: Dijkstra A.C.J. 2018. *Common Starling (Sturnus vulgaris) foraging on* introduced Asian Ladybird beetle *Harmonia axyridis*.
On 23 October 2017, a group of at least 33 Starlings was observed while aerial foraging on a massive flock of Asian Ladybird beetles. Probably the ladybirds were flocking, in search for a wintering site. Ladybirds are slightly poisonous and therefore are avoided by most bird species.

Literatuur

Cuppen J., Heijerman T., van Wieken P. & Loomans A. 2004: Het Lieveheersbeestje *Harmonia axyridis* in Nederland: een aanwinst voor onze fauna of een ongewenste indringer. (Coleoptera: Coccinellidae?). Nederlandse Faunistische Mededelingen 20: 1-12.

Adres: Dobbenwal 62, 9407 AG Assen. Email zwaan.dijkstra@hotmail.com.